

CENTRO EUROPEO DI STUDI TRACI

Anno/An XX. N. 203

Settembre/Septembrie 1991

Noi Tracii

Mensile. Spedizione abb. postale Gruppo III 70% - 00187 Roma, Foro Traiano 1/A, Tel. 06/679.77.85

UNITATEA ISTORICĂ A ROMÂNILOR: *MOLDOVA ȘI OLTENIA*

M. LOBZĂ

Limba română ca expresie a unității neamului este un fapt evident, care nu poate fi contestat de nimeni fără a deveni ridicol, cum s-a întâmplat cu cei care vorbeau de o limbă aparte a populației băștinașe de peste Prut. În consecință, falsificatorii istoriei și-au deplasat atacurile, orientându-le asupra rădăcinilor etnice ale Românilor. Ceea ce se contestă acum mai mult ca oricând este prezența Românilor în spațiul cunoscut al romanității orientale, înaintea Rușilor, Maghiarilor, Turcilor, Germanicilor etc. Începuturile contestărilor sunt vechi. Ele se întemeiază pe teoria nomadismului și transhumanței, teorie unică cu dublă direcție de atac: pe de o parte s-a urmărit blocarea cunoașterii istorice, denaturarea și dispersarea acesteia în zone superficiale și colaterale cu istoria neamului românesc, iar pe de altă parte negarea substratului treco-romanice al limbii române în teritorii ca Bucovina, Moldova cu Basarabia, Ardealul, Panonia și înlocuirea acestuia cu substraturi etnice zonale târzii din secolele IX-XIV, când Românii ar fi cucerit aceste spații. Se subminează astfel unitatea etnică a Românilor și legitimitatea integrității lor teritoriale. În slujba acestui scop a fost pusă și legenda celui de al doilea descălecat, care adaptează la un ritual vânătoresc medieval constituirea statelor feudale românești Moldova și Țara Muntenească, pe locuri «de păstori nimerite», după expresia lui Grigore Ureche¹.

Apartenența Tracilor romanizați la latinitate a fost de timpuriu consemnată de către populațiile nelatine, care le-au zis *Vlahi*, *Valahi*, *Volohi* etc. Limita estică a lor era Niprul, aveau o cetate pe Bugul vestic, lângă Vistula. Istoria acestui cuvânt formează un subiect aparte, dar aici trebuie să arătăm că în Evul mediu timpuriu el definea noul profil al vechilor tracii: ca Valahi, ei

erau cetățeni provinciali ai Romei și creștini latinizați.

Pe fondul comun de valahitate, Grigore Ureche încerca să justifice individualizarea nominală a Moldovei, al cărei nume s-ar impune datorită descălecatului ei separat și ulterior față de Muntenia. Respingând cuvântul *Valahia* ca nume de unitate a Românilor, cronicarul continuă învinuindu-i pe munteni că nu vor să facă două țări și încercând să limiteze acest nume numai pentru aceștia, deși cu toții «s-au tras de la un izvor»².

Numele de stat Moldova nu s-a putut impune de la început în forma aceasta simplă. Domnitorii au fost nevoiți să specifice că țara lor este *Moldo-Vlahia*. Faptul este explicabil în condițiile în care la nord-est, pe malul stâng al Niprului, exista formațiunea statală *Lūtava* sau *Poltava*, iar vechii vecini din nord, *Litvanii*, se constituiau în *Litūva*, *Lietuva*, *Lietava* etc. Totodată exista o *Moldovă* sau *Wlitavă*, *Vltavă*, *Fuldahă* în Boemia. Toate aceste forme, și altele, nu erau în Evul mediu concepute ca denumiri distincte, ele erau mai degrabă variante fonetice ale unui singur cuvânt. Pentru acest motiv, *Moldova*, ca nume al unui stat valah, s-a impus numai cu timpul, rezultatul fiind fragmentarea unității teritoriale a Valahilor.

În sintagma Moldo-Vlahia, valoarea termenului restrictiv *mold* era mult mai largă decât s-ar putea crede la prima vedere. El aducea în epoca valahă imaginea tracică asupra teritoriului dintre Hemus (Balcani), Carpați și Mare, teritoriu care justifică sub raport topografic denumirea de *moldav* = măluros, țarmurean, datorită atâtor albi de râuri concentrate în Dunăre și Mare, iar sub raport uman își merita același nume cu sensul de «țară, provincie», căci predomina aici modalitatea rurală a vieții umane. Această zonă se opunea oarecum spațiului tragic intracarpatic sau de peste deal (munte), în care viața socială era dominată de *oraș* = cetate în tracă, în jurul căruia gravita o parte a așezărilor rurale.

Reflexele lingvistice ale viziunii antice asupra spațiului tragic «moldav» de la Dunărea de Jos sunt multiple. În anul 158, reorganizarea administrativă a Daciei a implicat împărțirea acesteia în Dacia Parolissensis, în partea de nord a Ardealului, Dacia Apulensis cu capitala la Alba-Iulia, și Dacia *Malvensis*³. Aceasta din urmă includea, fie și parțial, spațiul extracarpatic din sud-est, care fusese inclus anterior de Romani în Moesia Inferior. Într-un document de la mijlocul secolului XIII, conducătorul Statului bulgaro-valah Ioan Caliman Asan se intitula «*samedrăjet preako Moldo-Vlahia*, adică «autocrat al Moldo-Vlahiei»⁴.

Forma *mold-* apare ca derivat cu suf. -d de la o temă atestată la anul 230 în numele orașului *Malua*, reședința procurorului din Moesia Inferior. Apoi cuvântul *lude*, *liude*, derivat cu același sufix de la vechea rădăcină, denumea în tracă tocmai populația provincială liberă, pe Moldavi, luați ca formațiuni contribuabile, iar *lud* a ajuns să însemne «om simplu, naiv, prost». Să se compare cu lituan. *liaudis* = poporul, leton. *laudis* = oameni, lude, vechi germ. *liut* = poporul, burgund. *leudis* = om liber, lat *liber*⁵, vechea ind. *rodhati* = crește, got. *liudan* = a crește. A se vedea și seria

tracică din română: *lud, ilot, rod, norod* etc.

Este concludentă, în sensul unității tracice a spațiului extracarpatic menționat, originea comună a cuvintelor *Moldova, Olt, Moltana* (pentru Muntenia) și a seriei de denumiri care reflectă organizarea feudală în spațiul sud-carpatic. Aici *Litua* era un stat feudal românesc, cu centrul în depresiunea Tg. Jiu și Tismana. Voievodul acestui stat era *Litovoi*. În diploma lui Bela al IV-lea, din 1247, în aceeași zonă prințul basarabeian *Lytuon* sau *Lython* îi întâmpină pe Tătari în țara d'*Ilaote*. Același prinț supune, după retragerea Tătarilor, partea din stânga Oltului. În felul acesta se dovedește că *Oltul*, atestat de Romani în forma *Alutus, Aluta*, a fost una dintre concretizările nominale ale unui vast spațiu extracarpatic și pontic, ca și *Molda-, Moldova* etc., cu care s-a confundat semantic mult timp. Ideea pe care o dezvoltăm aici este susținută și de larga atestare toponimică a formei *olt-*: *Oltina, Oltețul, Olteni* etc., ca nume de dealuri, locuri, sate.

Este interesant de observat cum cursul Oltului prin Ardeal și numele lui au ținut bazinul mijlociu și superior al acestui râu atașat constant spațiului extracarpatic moldo-oltean, motivând drepturile teritoriale strămoșești în Ardeal ale domnitorilor moldoveni și munteni.

Cuvântul *Muntenia* (*muntean, muntan*) este rezultatul etimologiei populare care a deplasat vechea rădăcină *(m)old- / (m)olt-* spre sensul de țară muntoasă. Modificarea a fost consemnată în sintagma *montana Valachia* de istoricul Bonfino, în secolul al XV-lea⁶, iar Cantemir a acceptat această explicație. La cronicarii polonezi din secolul al XVI-lea este menținută forma etimologică *Moltana* și *multeni*, însă cu trimitere la latinescul *multa*, datorită mulțimii neamurilor care ar fi trăit acolo. De reținut faptul că Polonezii denumeau prin *Moltana* țările Moldovei și Munteniei nediferențiat, iar prin *multeni* pe locuitorii Moldovei⁷. Miron Costin derivă forma *munteni* de la *munte* și, grupând corect forma *moltan* cu *Oltul*, o consideră pe prima artificială, obținută «prin corupție sau prin adăugirea primei litere»⁸.

Pentru istoria provinciilor românești prezintă importanță evoluția rădăcinii *old-*, înaintea erei noastre, la formele *moes-, bes-, ves-* etc., care se află la baza numelui Basarabiei, această chestiune necesitând o analiză separată.

NOTE

1. Grigore Ureche, *Letopiseșul Țării Moldovei*, București, 1967, p. 72.
2. *Ibidem*.
3. *Istoria Românilor*, I, pp. 353-355.
4. B. P. Hasdeu, *Studii de lingvistică și filologie*, I, București, 1988, p. 60.
5. *Ibidem*.
6. B. P. Hasdeu, *Istoria critică a Românilor*, București, 1984, pp. 82, 232.
7. D. Cantemir, *Hronicul vechimei a Romano-Moldo-Vlahilor*, ed. Tocilescu, București, 1901, p. 131 ș.u.
8. Miron Costin, *Opere*, editate de P.P. Panaitescu, București, 1958, p. 237.

CONDIȚIILE SOCIALE CARE AU DUS LA FORMAREA LIMBII ROMÂNE ȘI A POPORULUI ROMÂN

Prof. dr. doc. GHEORGHE IVĂNESCU

După cum am mai spus, nu toți lingviștii disting, în dezvoltarea limbilor, procese de formare a limbilor (sau, cu alți termeni, de glotogeneză, de glotogonie). Noi însă ne-am raliat acelor lingviști care disting astfel de procese și am încercat în *Istoria limbii române în lumina materialismului dialectic*, Iași, 1950, pp. 9-12, 15-16, în *O nouă teorie despre formarea limbilor romanice și despre cauzele schimbărilor fonetice* (în Revista de filologie romanică și germanică, V, 1961, pp. 361-373) și în *La formation des langues romanes occidentales (Actas del XI Congreso internacional de lingüística y filología románicas*, Madrid, 1965, I, Madrid, 1968, pp. 303-310), să expunem pe scurt părerile noastre în problema cauzelor de formare a limbilor romanice și a timpului în care acest proces a avut loc. Dacă în primele două articole, socoteam că procesul de formare a limbilor romanice a început în secolul al V-lea și s-a încheiat în secolul al VIII-lea, în ultimul articol citat am susținut că procesul de formare a limbilor romanice occidentale începe cu aproximație în secolul al III-lea e.n. și că el se încheie în secolul al VII-lea. Deosebirea de concepție dintre primele articole și cel din urmă e numai aparentă: în primele două articole puneam începutul epocii de formare a limbilor romanice în secolul al V-lea, iar nu în al III-lea, pentru că, după cum deja am spus, nu putem vorbi de limbi romanice decât spre sfârșitul perioadei de formare a acestor limbi, deci pentru secolele al V-lea și al VI-lea. În primele două articole socoteam că, în aceste secole, are loc și o schimbare în ordinea socială, asupra căreia nu am mai insistat în ultimul articol, dar pe care am considerat-o atunci ca începând din secolul al III-lea.

Fapt este că primele indicații despre limba română ca limbă aparte sunt din secolul al VI-lea. Una din ele ne-a fost transmisă de cronicarii bizantini Theophylactos Symocattes (prima jumătate a secolului al VII-lea) și Theophanes Confessor (secolele al VIII-lea - al IX-lea), care, referindu-se la evenimentele din anul 587, din Moesia Inferior, povestesc celebrul episod al răsboiului Bizantinilor cu Avarii, când armata bizantină a înțeles, într-o expediție de noapte, cuvintele: *torna, torna, fratre*, spuse de un soldat «în limba locului» sau «în limba părintească», drept o comandă militară de întoarcere și a pornit înapoi, în loc să meargă înainte, pentru a ataca pe Avari. S-a discutat mult, și adesea fără obiectivitate, de către diverși cercetători asupra caracterului etnic și lingvistic al acestei expresii. Unii învățați străini (printre care și Carlo Tagliavini, *Originile limbilor neolatine*)

și chiar români au respins ideea că am avea a face cu cuvinte românești, admițând că cei doi cronicari ne-au relatat o comandă militară. A. Philippide (*Orig. rom.*, I, pp. 504-508) a arătat însă că cei doi cronicari bizantini vorbeau nu numai de comenzi militare, ci și de cuvinte spuse «în limba locului» sau «în limba părintească». Studiul lui Petre Șt. Năsturel, *Torna, torna, fratre, O problemă de istorie și de lingvistică*, în SCIV, VII, 1956. pp. 179-188, a înlăturat toate greșelile făcute anterior de învățați, arătând că cele câteva cuvinte spuse «în limba părintească» au fost date numai de Theophanes Confessor, că Theophylactos Symocattes spunea numai că cuvintele pronunțate în graiul localnic au fost interpretate drept comanda *torna, torna*, că unele manuscrise, cele mai vechi, ale operei lui Theophanes Confessor dau textul *torna, torna, fratre*, că textul *retorna, retorna, fratre* se găsește în unele manuscrise din secolele al XV-lea și al XVI-lea și că poate fi deci un italianism, impus de copist. S-a obiectat, de asemenea, de către unii învățați (vezi Năsturel, p. 182) că sintagmele «în limba locului» (epihorio telotte) (Theophylactos) sau «în limba părintească» (patroa fone) (Theophanes) indică nu o limbă romanică aparte, ci limba latină, pentru că au această valoare la Cassius Dio și la Iulian Apostatul. Dar s-a pierdut din vedere că acești scriitori trăiau în epoca în care latina încă nu se transformase în limbile romanice, pe când cronicarii bizantini pomeniți, având în vedere realitățile din secolul al VI-lea, puteau da alt sens expresiilor în discuție.

Pentru noi este neîndoios că avem a face cu fapte de limbă din epoca de formație a limbii române. În această vreme, limba română, ca și celelalte limbi romanice, nu era încă socotită drept o limbă deosebită de limba latină, iar populația care o vorbea era încă denumită cu termenul *Romani*. Și totuși, literatura istorică antică ne dă un nume pentru populația care vorbea limba latină în transformare spre română, din ultimele secole ale Imperiului roman: Priscus vorbește de un popor, Ausonii, și de limba lor, din regatul lui Attila; și, cum a arătat E. Condurachi (*Bul. Ist. Fil. Rom.*, IV, pp. 100-101), acest nume apare și într-un poet grec de pe la anul 300, pentru a denumi aceeași populație. Dar de aici nu urmează, cum crede Condurachi, că populația de limbă latină de pe amândouă malurile Dunării («la Pannonie et les Moesies») ar fi fost numită de Greci *Ausoni* în mod obișnuit. Aceasta presupune o individualizare prin limbă a populației romanice de la Dunăre de populația romanică occidentală, unde tocmai fuseseră Ausonii. În recenzia pe care Al. Graur a făcut-o în BSL, 39, pp. 109-110, publicației ieșene, învățatul bucureștean obiectează lui Condurachi că Priscus nu putea da populației romanice din Orient (de fapt din Balcani și Carpați) un nume special, Ausonii, pentru că în secolul al V-lea, «romanica» din Orient nu era încă diferențiată de cea din Occident. Socotim și noi că observația e justă și că numele *auson* cu noua valoare semantică nu era un termen curent. Cum arată Al. Graur, avem a face, desigur, cu un termen care a apărut, la unii greci atunci când au voit să denumească populațiile rustice și fără cultură, de limbă latină, de la Dunăre,

care, tocmai din cauză că erau fără cultură și nu vorbeau corect latina, nu puteau fi identificate cu ceea ce Grecii își imaginau când pronunțau cuvântul «roman». De altfel, Grecii înșiși se numeau acum «Romani» («Romaioi»), așa că ei aveau încă un motiv pentru a considera populația de limbă latină de la Dunăre ca o altă realitate etnică decât Romanii. Priscus înțelege deci prin limba ausonă un grai latinesc întrucâtva corupt, de unde se poate deduce că este vorba de perioada de formare a românei¹.

Cu toate că Dacia a fost părăsită de Romani în 271, ea a participat la dezvoltarea latinei populare și după această dată, cum arată unii termeni creștini de origine latină din română și alte fapte latinești populare din limba noastră². Dar această participare, care s-a întins, desigur, numai până în veacul al VI-lea, când Justinian a cucerit o parte din malul stâng al Dunării mijlocii și de jos, a trebuit să se mărginească, după secolul al V-lea, poate chiar al IV-lea, la împrumutarea unor cuvinte noi, care ne veneau acum numai din sudul Dunării și de la Bizanț, nu și din Apus, prin Panonia și Dalmația³. În secolul al III-lea sau al IV-lea, limba latină de la Dunărea mijlocie și de jos a început, desigur, să se transforme treptat în română. Data aceasta este indicată și de dispariția inscripțiilor latine, care are lor, în diversele provincii de pe teritoriul românesc primitiv, în secolele al III-lea și al IV-lea. H. Mihăescu (*Quelques remarques sur le latin des provinces danubiennes de l'empire romain*, în *Recueil d'études romanes*, București, 1959, p. 145), dă anul 377 pentru Panonia, anul 287 pentru Moesia Superior, al VI-lea secol pentru Moesia Inferior și anul 268 pentru Dacia. Singură Dalmația prezintă inscripții până în epoca cuceririi slave (anul 612).

Nici-un fapt documentar nu ne arată că, în secolul al V-lea, limba latină de pe teritoriul mesodacic a început să se schimbe mai repede decât până atunci. Dar faptul că schimbările fonetice specifice limbii franceze se produc mai toate până în secolul al VII-lea și că, în secolul al VIII-lea, limba din Galia de nord redevine staționară din punct de vedere fonetic (vezi articolul meu din *Actas del XI Congreso internacional*, Madrid, 1968, cu lucrările citate acolo) ne îndeamnă să credem că în același secol al VII-lea s-a încheiat și procesul de formare a românei și că începutul lui trebuie situat cu circa două secole mai devreme, perioadele de mare transformare fonetică durând de obicei două-trei, cel mult patru secole.

Dar că procesul de formare a românei s-a încheiat în secolul al VII-lea rezultă și din însăși dezvoltarea fonetică a românei. Zecile de schimbări fonetice prin care limba latină s-a transformat în română nu se întâlnesc în elementele române de origine slavă și sunt, deci, anterioare influenței slave vechi asupra românei. Printre aceste fenomene fonetice sunt de pomenit rotacismul lui n intervocalic, prefacerea lui á + n + vocală în ă (manus - mână, devenit mai târziu mână, pe teritoriul rotacizant mână, mără), á + n + cons. - ă (canto - cântu, devenit mai târziu cântu), á + m + cons. - ă (campus - câmpu, devenit mai târziu câmpu), s + i sau i final sau + i + voc. - ș, z + i final - ž etc.

Este vorba de apariția sunetelor specifice limbii noastre, ca ă (poate și â), ș, ž etc. Chiar unele schimbări fonetice socotite de unii romaniști latinești populare, ca prefacerea lui c și g + e și i în č, ģ, s-a petrecut, probabil în această vreme; căci ele s-au produs independent de fenomenul de africativizare din Apus, cum o arată faptul că fenomenul nu s-a produs în elementele latine ale albanezei și că s-a produs numai parțial în dalmată, faptul că au participat la schimbare și ke, ki, ģe, ģi proveniți din qui, que, qui (quinque cinci, quaero - cher, extinguer - stingere etc.), ca și faptul că au participat la schimbare și elementele de origine albaneză sau traco-dacă (qafé - cheafă). Dar în cuvintele de origine slavă veche din limba română fenomenele în discuție nu se întâlnesc: v. sl. rana «rană» n-a mai transformat pe a + n + vocală în î etc. Slavii pătrund în Moldova și Muntenia în secolul al VI-lea; dar ei ocupă sudul Dunării și, după cât ne asigură arheologii, și Ardealul în prima jumătate a secolului al VII-lea. Cum influența slavă asupra românei n-a putut începe imediat, ci la cel puțin o jumătate de veac după așezarea lor în Ardeal și sudul Dunării, putem pune începutul influenței slave pe la 700, chiar 750. Cum, pe de altă parte, un mare număr de cuvinte slave a pătruns în română prin romanizarea Slavilor din Dacia, se poate admite că epoca de masive împrumuturi slave a avut loc după anul 800 sau 900, până în secolul al XI-lea; așa că putem să punem sfârșitul perioadei de formare a limbii române până pe la anul 800. În vremea din urmă, Pătruț (CL, XII, 1967, pp. 21-27) a susținut că influența slavă veche asupra românei a început în secolul al IX-lea.

Dar se pune problema: cum se face că această mare transformare a latinei în română s-a realizat numai în veacurile ce au precedat influența slavă veche? De ce, la un moment dat, latina populară, care era staționară, a început să se schimbe într-atâta, încât a devenit altă limbă? De ce, după o epocă de stabilitate, a urmat una de radicală transformare?

2. Cum am văzut mai sus, începând în special din secolul al III-lea e.n., când statul roman intră în criză, se produc schimbări importante în structura societății din Imperiul roman, schimbări care caracterizează și feudalismul de mai târziu, deși regimul din ultimele secole ale Imperiului nu este numit feudal. Acest proces de destrămare a sclavagismului și de afirmare a unor aspecte feudale continuă și în secolele al V-lea și al VI-lea, deși legislația lui Justinian (*Instituțiile*) nu recunoaște alte categorii de oameni decât pe cei liberi și pe sclavi. Raporturile dintre proprietar și colon erau, în fond, feudale, întrucât, cum spune Engels (*Originea familiei, a proprietății private și a statului*, ed. a III-a, București, 1950, p. 157), deși colonii nu făceau parte din categoria sclavilor, nu erau, totuși, liberi și nu se puteau căsători cu oameni liberi, iar căsătoriile dintre dâșii nu erau socotite ca legitime, ci ca simplu concubinaj. Pe de altă parte, deja în secolele al IV-lea și al V-lea, numărul sclavilor se împuținează, prin aceea că sclavii așezați pe pământ capătă situația colonilor; în Imperiul de răsărit, sclavii încep să primească peculii (peculium = pământ lucrat de coloni) (vezi *Istoria Universală*, III, București,

1960, pp. 64-65). Prezența acestui cuvânt la Români (cf. macedor. *picul'u* «avere în bani, agonisită cu intenția de a fi lăsată ca moștenire» și dacor. *păcui*, în toponimie; probabil numai dacor. *picui*, *chicui* provine din *picculeus* «vârf»; *păcui* provine ca și macedor. *picul'u* din lat. *peculium*) dovedește că, pe aria suddunăreană a teritoriului de formare a poporului român și în Dobrogea, instituția colonatului era curentă.

Cucerirea Imperiului roman de apus de către Germani și crearea statelor germane pe ruinele acestui imperiu are ca urmare totală dispariția sclaviei în apusul Europei și întreruperea legăturilor regulate dintre diversele regiuni ale Occidentului (dipare, de exemplu, serviciul de poștă). Viața orășenească decade și mai mult. Ea a continuat totuși în Imperiul bizantin (deci în Peninsula Balcanică, Grecia, Asia Mică, Siria și Egipt), în Italia, în Franța de sud, în Peninsula Iberică, prea puțin în Noricum, Reția și Franța de nord. Dar, atât în Occident, cât și în Peninsula Balcanică, trecerea la feudalism este însoțită de apariția unei structuri sociale noi, care are unele asemănări cu societatea gentilică, anume de apariția obștilor sătești. Obștile sătești apar în statele create de Germani și în Imperiul bizantin, sub influența orânduirii sociale a «barbarilor» care ocupă Imperiul de apus și stăpânesc temporar și părți din Imperiul de răsărit (nordul Peninsulei Balcanice). În Dacia, unde stăpânirea sclavagistă a durat puțin, și chiar în părțile de nord ale Peninsulei Balcanice, unde stăpânirea romană a fost, după secolul al III-lea, precară, ea este forma predominantă a societății și nu s-a creat prin influența organizației sociale a «barbarilor», ci este directă continuatoare a organizației sociale a Tracilor și Dacilor, romanizați sau nu (din epoca tribală); deosebirea constă în faptul că membrii comunității nu mai sunt membrii aceleiași familii, ci fac parte din familii deosebite; legătura dintre ei nu mai există deci decât prin teritoriul pe care-l stăpânesc și pe care sunt așezați, de unde și numele de obște teritorială. Membrii ei sunt țărani liberi, ca și membrii comunității gentilice, și alcătuiesc, ca și ei, un sat. Această nouă structură este predominantă deci acolo unde sclavagismul a durat mult și, prin destrămarea lui, s-a ajuns mai ales la colonat.

În Apus, țărani liberi au dispărut aproape cu totul, păstrându-se numai în unele regiuni. Pe teritoriul mesodacic au existat, desigur, mai ales țărani liberi, organizați în obști gentilice și în obști sătești (teritoriale). Stabilitatea Slavilor pe teritoriul românesc primitiv și în preajma lui, în secolele al V-lea și al VI-lea și în prima jumătate a secolului al VII-lea în nordul și sudul Dunării, - a dus la crearea unor noi obști sătești, poate chiar gentilice. Bizantinologii M.V. Levčenko (*Materialy dlja vnutrennej istorii vostočnoj rimskoj imperii V-VI vv.*, în *Vizantijskij Sbornik*, Moscova, 1945, pp. 12-95) și E. E. Lipšic (*Vizantijskoe krestjanstvo i slavjanskaja kolonizacija*, *ibidem*, pp. 96-143; vezi și recenzia publicată de V. Costăchel în *Revue historique du sud-est européen*, XXIII, pp. 303-306) au reluat părerea mai veche, exprimată de mulți alți bizantinologi, conform căreia, în cadrul Imperiului bizantin exis-

tau, în veacurile al V-lea și al VI-lea, două categorii de țărani: cei liberi și cei serbiți. Ambii cercetători au arătat că țărani liberi erau organizați în comunități cu proprietate colectivă (obștea sătească). Ei au, desigur, dreptate, ca și învățații mai vechi ale căror păreri le-au reluat. Unele din aceste comunități erau vechi și trebuie considerate ca o transmisiune tracă sau dacă; altele s-au format după stabilirea «barbarilor» în Imperiul bizantin. Și situația aceasta a caracterizat cu atât mai mult teritoriul de la nord de Dunăre, locuit de strămoșii Românilor (teritoriul românesc primitiv din sudul Dunării făcea parte din Imperiul de răsărit, devenit în secolul al VII-lea Imperiul bizantin). Desigur, în nordul Dunării nu exista, după veacul al III-lea, alt regim decât cel gentilic și cel al obștilor sătești. Șerbia se întâlnea atunci numai în sudul Dunării, adică în Imperiu. Dacia trebuia să aibă mai ales soarta regiunilor «barbare», organizate tot gentilic sau tribal și în obști sătești. În aceste comunități țărănești trebuie să vedem pe răzeșii și moșnenii de mai târziu, cum a admis M. Eminescu, într-un articol din *Timpul*, de la 25 ianuarie 1881 (*Mihai Viteazul și Matei Basarab în ochii liberalilor*)⁴. Măcar unele din satele de răzeși sau moșneni erau alcătuite, în epoca cea mai veche a Principatelor, din urmașii unui strămoș comun, deci din oameni înrudiți (o gintă); trebuie să admitem aceasta și despre unele din comunitățile libere țărănești din ultimele veacuri ale Imperiului roman. Desigur, în fruntea colectivității țărănești, gentilice sau nu, stăteau juzii sau *judicii* (singular: jude, judec), atestate de documente de pe vremea întemeierii Principatelor române. Această instituție trebuie să fi existat însă din capul locului, imediat după destrămarea Imperiului roman prin părțile noastre, căci termenul este de origine latină (lat. *judex*; forma *jude* provine din forma de nominativ, forma *judec* a fost creată analogic pe baza unei forme de plural moștenită din latină și a înlocuit, probabil, o formă *judece*, născută din cea de genitiv-dativ-acuzativ-ablativ singular). Cum au susținut cei doi cercetători pomeniți mai sus, așezarea Slavilor în Peninsula Balcanică - și vom adăuga: și în Dacia - a dus la întărirea organizării de obști sătești. Până la urmă, cel puțin în Muntenia, județul judeca toate obștile sătești de pe întinderea unui județ.

Așadar, în locul economiei de schimb și al regimului de sclavaj de până atunci, se instaurează, în regiunile în care s-a format poporul român, într-o slabă măsură, regimul feudal, și, în formă predominantă, regimul obștilor sătești, combinat cu regimul gentilic. În părțile noastre au existat însă - desigur, numai la sudul Dunării, adică în Imperiul bizantin - și robi, precum arată cuvântul *rob*, de origine slavă veche⁵, pătruns în limbă cel mai devreme în secolul al VII-lea. Firește însă că, în această epocă, robia nu mai era modul general de producție și robii înșiși aveau o soartă ceva mai bună decât în antichitate.

3. Până acum s-a admis de către lingviști (cu excepția lui Philippide, care credea că latina populară a încetat în secolul al VI-lea) că dezvoltarea divergentă a românei față de celelalte limbi romanice a început în momentul

când latina populară de la baza românei s-a desfăcut de latina populară din Occident. Acesta fapt este fixat de Philippide la începutul secolului al VI-lea, iar de Bourciez (*Éléments de linguistique romane*, ed. I, Paris, 1910, subdiviziunea intitulată *Phase romane primitive*, p. 147, și de I. Șiad-bei, *Le latin dans l'empire d'Orient*, în *Arhiva*, Iași, 1932, pp. 19-20), în secolul al V-lea. Credem și noi că în secolul al V-lea începe evoluția specifică, românească, a latinei dunărene. Dar noi admitem că nu destrămarea statului roman este cauza fundamentală a nașterii limbilor romanice, ci trecerea la feudalism. De aceea noi credem că în acest secol al V-lea are loc și ruperea legăturilor mai strânse chiar în cadrul latinei occidentale, care, bineînțeles, continuă a avea și după aceea o dezvoltare unitară. Se admite că faptele comune latinei occidentale și celei de la Dunăre sunt mai vechi decât secolul al V-lea; iar cele specifice latinei occidentale (la care româna nu participă, ca *ballare* «a dansa» pentru *jocare*, sau participă prin unele dialecte ale sale din vest, ca *passare* «a păși», apoi «a trece» etc.) sunt mai noi decât acest secol. Totuși, unele din acestea din urmă pot fi mai vechi, căci și latina avea dezvoltări dialectale, și acestea se puteau limita la domeniul occidental. Dat fiind că, în secolul al V-lea, orice contact strâns între regiuni este înlăturat și că avem o izolare a oamenilor pe regiuni, orice cultură superioară este exclusă și nici o normă lingvistică cultă nu mai stătea în conștiința oamenilor. Nimeni nu se mai străduia să vorbească altfel de cum putea, nimeni nu se mai străduia să păstreze norma lingvistică. Dar dacă ar fi fost numai aceasta, limba încă nu s-ar fi schimbat prea mult.

De fapt, cauzele schimbării limbii sunt altele: schimbarea orânduirii sociale, mai exact: a circulației bunurilor și oamenilor, a fost numai condiția care a permis manifestarea schimbărilor limbii. Aceste schimbări au fost provocate de o altă cauză: baza articulatorică tracică și dacică, care era deosebită atât de cea a populației italice (Latini, Umbri, Osci), cât și de cea a popoarelor romanizate din Imperiu. Limba latină își avea sistemul său fonetic adaptat la baza de articulație a Latinilor. Când însă această limbă a devenit instrumentul de comunicare al atâtor populații din Imperiul roman, s-a ajuns la o nepotrivire între sistemul ei fonetic și bazele de articulație ale acestor popoare. Trebuia să se producă deci o adaptare a sistemului fonetic latin la noile baze de articulație. Dar acest lucru n-a fost posibil până în veacul al III-lea și mai ales al V-lea e.n. Pe vremea aceea, viața orășenească din Imperiu era prea puternică, așa că latina populară își menținea vechiul ei sistem fonetic. Noile baze de articulație ale limbii latine n-au putut să se manifeste decât odată cu apariția regimului feudal și a obștilor sătești, pe ruinele orânduirii sociale mai vechi din Imperiu. Meillet și Philippide au explicat schimbarea sunetelor prin schimbarea bazei de articulație. Ei reluau teoria mai veche a lui G. I. Ascoli, însușită de mulți învățați de la sfârșitul secolului trecut și de la începutul secolului nostru, aducându-i dezvoltări pe care nu le avusese la aceștia. Dar Philippide n-a văzut că manifestarea bazei de articulație în limbă

nu e posibilă oricând, ci numai în epocile în care nu există o intensă circulație de la o regiune la alta, deci în epoca gentilică (comuna primitivă) și cea feudală. Această adaptare a limbii la o nouă bază de articulație nu se poate produce imediat. Pentru realizarea acestui proces este nevoie de scurgerea vieții mai multor generații. Dacă schimbările s-ar face într-un timp prea scurt, întrucât ele sunt foarte multe, bazele de articulație fiind prea deosebite una de alta, limba unei generații s-ar deosebi prea mult de aceea a generației anterioare și n-ar mai putea servi comunicării sau înțelegerii între oameni. Cum însă limba are această funcție, indivizii vorbitori repartizează inconștient pe o epocă mai îndelungată schimbările pe care i le impune baza de articulație, așa că limba se schimbă foarte puțin de la o generație la alta.

Examinarea dezvoltării limbilor ne arată că, între perioade de stabilitate fonetică, avem perioade de mari transformări fonetice de circa 200, 300 sau 400 de ani. Astfel stau lucrurile și în cazul limbii române, cu începere din veacul al III-lea, dar mai ales al V-lea, până în al VII-lea; și astfel stau lucrurile și cu celelalte limbi romanice. Această perioadă de mari transformări fonetice, care duc de la limba latină populară la limbile romanice, se explică, desigur, prin faptul că în acel timp s-a acomodat latina populară la noile baze de articulație. Existența unor astfel de perioade de mari transformări fonetice în viața limbilor a fost constatată de A. Meillet, care însă n-a știut să le explice. E de mirare că A. Philippide n-a înțeles că adaptarea unei limbi la o nouă bază de articulație se face în câteva sute de ani. Am văzut, de asemenea, că, în astfel de perioade, limba nu se adaptează numai la o nouă bază de articulație, dar și la o nouă psihologie - o parte din ceea ce Philippide a numit bază psihologică -, căci poporul care și-a părăsit propria lui limbă pentru alta are nu numai o conformație specifică a organelor articulatorii, dar și o structură psihică deosebită, un temperament deosebit sau o viziune proprie despre lume, și aceste structuri psihice ale popoarelor, aceste viziuni ale lumii sunt niște factori determinanți în schimbarea limbii (în sintaxă, în lexic).

Așadar, limba română, ca și toate celelalte limbi romanice, s-a născut pentru că trecerea de la o viață orășenească intensă la o viață rustică, parțial de tip feudal, parțial de tip gentilic, a permis, începând mai ales cu veacul al V-lea e.n., manifestarea în limba latină populară a bazei de articulație autohtone: tracică și dacică la noi, celtă la Francezi etc., precum și a bazei psihice și spirituale autohtone: tracică, dacică, celtă etc. Cele mai importante schimbări sunt, însă, cele produse de baza materială a limbii. Ele au schimbat mult aspectul fonetic al limbii și au obligat sistemul gramatical și, în parte, și pe cel lexical, să se organizeze altfel. Totuși nu trebuie neglijate nici schimbările lexicale produse prin adaptarea limbii latine, care exprimă o cultură orășenească, la o cultură rustică⁶. Aceste lucruri au fost spuse și până astăzi, dar nu întotdeauna cu claritatea și cu specificarea necesară. Astfel e cazul cu A. Meillet (*Esquisse d'une histoire de la langue latine*, 2-ème éd., Paris, 1931, p. 279) într-un pasaj citat și criticat de noi, pentru faptul că a

admis tendințe ale limbii, iar nu ale oamenilor, ale organelor articulatorii și ale psihicului lor. Meillet ar fi trebuit să precizeze că civilizația antică nu ținea limba pe loc decât prin aceea că ea presupunea și o puternică imitație din partea tuturor, a idealului de limbă, a normelor de limbă latinești clasice sau populare, imitație care nu se poate explica fără economia de schimb de la o regiune la alta a Imperiului. Când însă A. Meillet afirma, ca dealtfel atâția alți învățați, pe care îi vom pomeni mai jos, că destrămarea Imperiului roman a permis tendințelor lingvistice din fiecare provincie a Imperiului să se manifeste, el greșea. Nu faptul politic al destrămării Imperiului roman prin cuceririle barbarilor a dus la formarea limbilor romanice, ci trecerea de la o viață orășenească la una rustică este prima cauză (= condiție) a acestui fenomen. Cucerirea barbară explică, desigur, accentuarea vieții feudale în Imperiu, a vieții feudale începute mai înainte; dar formarea limbilor romanice stă în directă legătură nu cu acest eveniment, ci cu năruirea economiei de schimb, mai exact, cu încetarea circulației bunurilor și a oamenilor din Imperiu. Că, într-adevăr, astfel stau lucrurile ne-o arată faptul că în Imperiul roman de răsărit, devenit în veacul al VII-lea Imperiul bizantin, teritoriile de limbă greacă care n-au căzut sub cucerire străină și-au schimbat totuși limba atunci când s-a accentuat acolo regimul feudal, greaca veche devenind greaca bizantină (greaca medievală). Unitatea și persistența statului n-au putut deci menține limba neschimbată; deoarece în acest stat unitar regimul social se schimbase, s-a schimbat și limba. Și în alte epoci de intensă circulație a bunurilor și oamenilor, de exemplu în cea capitalistă, limba poate fi aceeași în state deosebite, în Anglia și în Statele Unite ale Americii, sau în Austria și în Germania⁷.

Această disociere între factorul politic și factorul economic (mai exact circulația bunurilor, deci circulația producției, producția) n-a putut fi făcută nici de lingviștii care, după Meillet, au discutat formarea limbilor romanice sau măcar a uneia din ele. Toți cred că factorul politic este hotărâtor sau e unul din factorii nașterii limbilor romanice. Astfel, A. Philippide (*Orig. rom.*, I, pp. 361-362), Elise Richter (*Beiträge zur Geschichte der Romanismen*, I, Halle a.d.S., 1934, pp. 14-17, unde e vorba numai de franceză), W. von Wartburg (*Evolution et structure de la langue française*, pp. 24-25 și 57), M. V. Sergievskij (*Istoriya francuzskogo jazyka* (eu am folosit ediția a II-a, pp. 26-27), Giacomo Devoto (*Storia della lingua di Roma*, pp. 344-347) și M. Cohen (*Histoire d'une langue: le français*, Paris, 1947, p. 50 și privirea generală de la sfârșitul cărții). Unii dintre acești cercetători (von Wartburg, Sergievskij, Devoto, Cohen) duc totuși chestiunea mai departe, considerând, în mod expres, apariția regimului feudal ca o cauză a nașterii limbilor romanice. Toți însă, afară de Philippide și Elise Richter sunt, în altă privință, mai criticabili decât Meillet, întrucât nu văd că numai trecerea la regimul feudal, cu toate fenomenele care însoțesc acest proces, nu poate explica nașterea limbilor romanice, și că mai trebuie să se admită și manifestarea unor factori deo-

sebiți, manifestare care n-a fost posibilă fără economia închisă, regională. Chiar Philippide nu spune aceasta în mod expres, așa că, de fapt, el poate fi integrat și printre cei care admit numai un factor politic - dispariția Imperiului - drept cauză a nașterii limbilor romanice. În felul acesta s-a revenit la concepția lui F. Brunot (*Histoire de la langue française*, I, Paris, 1905, p. 135), care credea că destrămarea Imperiului roman și distrugerea unității și a civilizației romane constituie cauzele nașterii limbilor și dialectelor romanice (în asemenea condiții, lipsea o limbă de cultură care să se impună indivizilor vorbitori). După acest învățat (p. 137), limba latină a început să se schimbe foarte repede, atunci când autoritatea gramaticală nu mai exista, și, în câteva secole, ea a devenit de nerecunoscut⁸.

1. Pentru populația dacică romanizată și cea romană propriu-zisă, rămasă în Dacia după 271, istoricii români întrebuințează termenul «daco-romani»; acest termen designând o populație ce nu devenise încă românească ar fi utilizabil pentru perioada de până în secolul al IX-lea sau al X-lea, întrucât mai toți istoricii români situează în aceste secole sfârșitul procesului de formare a poporului român. Termenul nu e potrivit pentru că termenii științifici similari: *galoroman*, *iberoroman*, *retoroman* denumesc populația romanizată din Galia, Iberia, Reția, de la origini până astăzi, nu numai din epoca de formare a popoarelor respective. Pe de altă parte, este clar că nu putem vorbi de o populație «dacoromană», deci încă neromânească, decât pentru perioada de formare a limbii și poporului român. Cum această perioadă se încheie în secolul al VII-lea, pentru perioada care urmează trebuie să se folosească termenii: *Români*, *poporul român*, *populația românească*.

2. Cuvântul rom. *solz* - lat. *solidus* «monetă de aur bătută întâi de Constantin cel Mare», dovedește că latina populară din Dacia traiană a urmat și după 271 pe cea din sudul Dunării în evoluția ei (vezi G. Ivănescu, SCL, VIII, 1957, pp. 513-516).

3. Probabil astfel înțelege lucrurile și H. Mihăescu, *Quelques remarques sur le latin des provinces danubiennes de l'empire romain*, în *Recueil d'études romanes*, București, 1959, pp. 147-149, în special p. 148; el spune că, deși separate de Italia, provinciile Dacia și Mesia nu erau separate de Imperiul de răsărit și că de aceea apar încă în Mesii fapte de limbă latinești populare ca cele din Apus.

4. A. V. Boldur, *Contribuții la studiul istoriei Românilor*, I, 1937, p. 50 și P. P. Panaitescu, *Interpretări românești*, p. 35 și 54, au susținut, fără a cunoaște studiul lui Eminescu, același lucru. Teza a fost reluată de autorii *Istoriei României*, I, pp. 577-578, care admit însă că după 271 în Dacia a existat numai obștea sătească. Aceiași concepție o găsim și în lucrarea mai nouă a lui P. P. Panaitescu, *Obștea țărănească în Țara Românească și Moldova, Orânduirea feudală*, București, 1964. Vezi și Henri H. Stahl, *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*, București, 1958, II, București, 1959 și III, București, 1965.

5. După I. R. Mircea, și cuvântul *șerb* avea în română, până în secolul al XIX-lea același sens de «rob».

6. Procesul de rusticizare a limbii s-a manifestat fie prin pierderea oricăror expresii referitoare la viața orășenească, ca de exemplu cuvintele *platea* «piață» *strata* «stradă», deci prin eliminarea lor din limbă, fie prin transformarea semantică a unor elemente culte ca *fimbria* «franjuri» (- *frânghie*), *monumentum* «monument» (- *mormânt*), fie prin pătrunderea în limbă a unor elemente care dovedesc un procedeu popular (înlocuirea cuvintelor *justitia*, *anima* etc., cu *dreptate*, *suflet* etc.). Limba română se prezintă în această privință, altfel decât toate celelalte limbi romantice, care n-au recurs la aceste procedee.

7. Trebuie să adăugăm că în Imperiul bizantin viața orășenească n-a fost distrusă în secolul al V-lea, și nici în secolul al VII-lea, așa că acolo, cu tot regimul feudal, a fost o intensă circulație de la un capăt la altul al imperiului, ceea ce a făcut ca limba să rămână unitară (totuși în Trapezunt nu s-a impus limba koiné cu eta i). De aceea avem o singură limbă greacă pe un teritoriu foarte întins și tot de aceea limba greacă medievală este atât de puțin schimbată față de greaca veche (ea este aproape ca limba populară față de latina clasică). Așadar, se pare că nu putem distinge o epocă de formație a limbii grecești moderne, cum se distinge în istoria limbii române, a francezei etc.

8. La p. 147 și urm., Brunot afirma că majoritatea schimbărilor prin care s-a născut limba franceză s-au petrecut între secolele al VII-lea și al XII-lea, când de fapt aceste schimbări s-au produs în secolele al VI-lea - al VII-lea, cum a admis Meyer-Lübke, *Historische französische Grammatik*, I, 8, sau în secolele al V-lea - al VII-lea, cum au admis, corectând pe Elise Richter, *Beiträge zur Geschichte der Romanismen*, I, Halle a.d.S., pp. 14-15, în *La formation des langues romanes occidentales*, *Actas del XI Congreso internacional de lingüística y filología románicas*, I, 1968, pp. 303-310.

Va urma

DACII SUB CENZURĂ

DUMITRU BĂLAȘA

În 1988, am prezentat manuscrisul meu *Dacii de-a lungul mileniilor - Documentar* Dlui Ilarie Hinoveanu de la Editura Scrisul Românesc din Craiova, rugându-l să-l citească și să-mi spună dacă ar putea fi tipărit. După 14 zile, D.Sa mi-a elogiat lucrarea și m-a rugat să o depun cu referat, ceea ce am făcut prin scrisoarea ce urmează:

«Subsemnatul Dumitru Bălașa, cercetător istoric, fost secretar de redacție al revistei «Oltenia», organ al Institutului de istorie națională, filiala Oltenia, depun alăturat manuscrisul intitulat: *Dacii de-a lungul mileniilor*, c. 300 pagini dactilografiate.

Pornind de la unele afirmații și traduceri greșite, care susțin că Dacii au dispărut după anul 270 d.C., și având în vedere afirmațiile categorice ale cronicarului bizantin Laonic Chalcocondil, care susține că Mircea cel Mare a fost «regele Dacilor, ca și Vlad Dracu, și că Dacii sunt Valahii de azi (sec. XVI)», am revăzut toate izvoarele documentare grecești și latine. Cu acest prilej am constatat o serie de traduceri greșite, dar, ce este mai trist, am constatat o serie de interpretări greșite, care prejudiciază continuitatea Românilor pe aceste meleaguri. La Simpozionul de istorie de la Drobeta, ce a avut loc în anul 1984, am susținut chiar această temă: *Erori de traducere și de interpretare în problemele fundamentale privind istoria Românilor*. În această comunicare este vorba de verificarea traducerilor și interpretărilor făcute de autori de mare valoare, în volume tipărite sub egida unor edituri de prestigiu, care au strecurat erori și interpretări mult păgubitoare continuității.

Lucrarea mea cuprinde următoarele capitole:

I. *Preliminarii. Strămoșii Daco-Românilor*. Perioada matriarhatului. Zeița Hestia care întreținea focul în vetrele străbune. Descoperirile de la Bugiulești (Vâlcea). Tăblițele ceramice de la Tărtăria (județul Alba). Sumero-logul Kifișim și Marija Gimbutas au dus la concluzia că teritoriul daco-român a fost leagănul celei mai vechi civilizații omenești, înaintea Sumerului. Semnele răbojului, la Chindia, în satul Pescari, județul Mehedinți, între semnele grafice se află și pentagrama magică. Vechimea acestui semn grafic a fost evaluat la 8.000 de ani. Semnele grafice de la Nucu, județul Buzău, de la Ditrău, de la Basarabi etc. Mormintele princiare. Fabuloasele comori dacice. Știința cea mai avansată. Medicul-rege Zamolxis. Expediția lui Darius și replica picturală de la Ocnele Mari. Expediția lui Alexandru Macedon în Dacia, 335 a.C.

II. *Erori de traducere și de interpretare* în problemele fundamentale privind istoria Daco-Românilor:

- Legăturile de sânge daco-romane sunt cu secole mai vechi decât școlărescul an 106 d.C.

- Neamul Tracilor, și deci al Dacilor, era cel mai numeros după acela al Indienilor (cf. Herodot).

- Toate izvoarele documentare vorbesc de Dacia și de poporul dac aproximativ de trei milenii și deci Dacii nu au dispărut, cum susțin dușmanii continuității.

- Limba Dacilor este limba actuală a poporului daco-român, numită pe parcurs latina vulgară.

- Dacia Romană reprezenta 1/3 din teritoriul dacic, în timp ce 2/3 formau Dacia Liberă.

- Religia Geto-Dacilor. Gnosticismul.

- Dacii sub primii migratori din est.

- Daco-Românii între 767 și 906.

- Marele atentat al Apusului împotriva independenței poporului român.

Basarab I apărătorul independenței poporului daco-român. Inchiziția papală trimisă în țara lui Basarab. Lupta de la Posada.

- Proclamația lui Despot Vodă pentru refacerea Statului dacic străbun, 1562.

- Refacerea Statului străbun sub Mihai Viteazul, 1600-1601. O temă cunoscută.

- Încercarea lui Mihail-Radu (Mihnea) de a reface unitatea străbună, 1658-1659.

- Horea rex Daciae.

- Constantin Ipsilante, domn al Moldovei-Basarabiei și al Țării Românești, 1806-1808. Încercarea de a reface Statul dacic.

- Domnul Tudor Vladimirescu, nădejdea tuturor Românilor, 1821.

- Comitetul național din Transilvania (Sibiu) pentru înființarea unei împărății daco-română (1840-1849), 1821, 1848-1849, 1859, 1877, 1918. Refacerea Statului străbun.

Elemente de cultură dacică peste milenii.

- Răbojul.

- Pentagrama magică.

- Stâlpul dacic antropomorf.

- Masa traco-dacică (cu trei picioare).

- Bâzdâna și Belentina, două toponime dacice ce se păstrează și astăzi.

- Moș Crăciun, personaj mitologic, ca și sărbătoarea Crăciunului, reminiscente ariene, dacice.

Concluzii. Dacii nu au pierit. Așa cum ne încredințează izvoarele cercetate și analizate critic în capitolele din acest volum, elementele de cultură dacică, limba, răbojul, toponimia, portul, masa tracică, stâlpul dacic etc. etc.

Rămâne perfect valabilă concluzia cronicarului bizantin Laonic Chalcocondil: «Dacii sunt Valahii», adică Românii de azi.

După ce am analizat majoritatea documentelor, în cea mai mare parte din arhiva papală, și informațiile cronicelor ungurești, reiese clar că teoria lui Roesler este o «nuvelă», care nu are nimic comun cu istoria și cu realitatea. În trecut, nu Ungurii au învins pe Daco-Români, nu Ungurii au redus în starea de vasalitate sau chiar de robie o parte din poporul daco-român, ci armatele cavalerilor din ordinele militare apusene, susținute de papalitate.

Ducatele sau voievodatele românești, în majoritate, sunt unități administrative dacice. Menu, nepotul lui Morut, nu a fost poligam. În luptele din 1330, Basarab a învins oștile reprezentative ale Apusului, comandate de regele ungar, încoronat de papa. Ele veneau să robească din nou țara lui Basarab Voievod, care, cu mult înainte de această memorabilă dată, scuturase jugul asupritor al papalității și al Ungurilor. De altfel, în 1369, așa zisul «rege apostolic» a întărit cetatea Bran, nu cu ostași unguri, căci nu avea, ci «cu briganzi din companiile războinice internaționale și cu meșteri în arbaletă, de arc, englezi».

Este clar de acum acest lucru. Ungurii, un popor mic și de curând venit pe meleagurile dacice, nu ar fi putut cotropi o parte din poporul daco-român, nici nu ar fi putut face din acesta vasali, dacă nu ar fi avut ajutorul masiv al cruciaților, al ordinelor militare și al ordinelor religioase din apus, patronate, subvenționate și dirijate de papalitate. În felul acesta autoritatea feudală ungară a fost ridicată pe o treaptă nemeritată, transformată într-o clasă de asupritori și de această situație a beneficiat până la începutul secolului XX. Ridicați sus, la trapez, de forțe străine, căderea a fost inevitabilă și fatală.

De altfel, papalitatea a făcut un mare rău și Ungurilor. De unde la început erau masași în pusta Tisei (Ungurii au ocupat «o parte din Dachia, care era pe apa Tisei», după cum constată și Dimitrie Cantemir în *Hronicul vechimei Romano-Moldo-Vlahilor*. Editura Albatros, București, 1981, editor Stela Toma, p. 177), unde fusese ducatul (voievodatul) dacic al lui Morut (unchiul lui Menu) și al lui Salanus, după ce s-au împrăștiat până dincolo de Carpați, în lupta împotriva «schismaticilor» (Daco-Români, Sârbi, Bulgari etc.), când acești oameni pașnici și-au cerut dreptul la libertate, exploatarea a încetat.

Concluzia lui Karl Marx că Ungaria «socotește pe nedrept Transilvania ca o parte integrantă a Ungariei» rămâne perfect valabilă. Ea nu poate fi infirmată de «istoricii» care trag concluzii bazate pe premise eronate.

Documentele spun și vor spune în eternitate adevărul: «Transilvania este o parte din trupul Daciei străbune și este a Românilor, chiar dacă a fost cotropită de formațiile militare ale Apusului și dăruită Ungurilor în numele așa-zisei «propaganda fide», pentru exterminarea «schismaticilor». Inchișiția sosită pe plaiurile Daco-Românilor nu a făcut decât să întârzie eliberarea de sub vasalitatea Apusului și refacerea Statului român în hotarele străbune,

multimilenare.

Dacă unitatea statală daco-română a fost subminată de cotropitori migratori, veniți să prade comorile dacice, apoi unitatea de credință - ceea ce Apusul numea schismă - a fost o constantă permanentă. Ea a stat la baza res-tabilirii și refacerii unității statale a Românilor, definitivată pentru istorie în anul 1918.

Destrămarea marilor imperii (Austro-Ungaria, Rusia și Turcia) a dat posibilitate Daco-Românilor să-și refacă Statul național străbun.

Eram copil și la lecțiile de istorie mă întrebam de ce Daco-Românii nu au refăcut Statul străbun, de ce provinciile daco-române de luptau una împotriva altora? De abia mai târziu am aflat că exponenții marilor puteri trimiteau fiii poporului la luptă, unii împotriva altora, ca să poată să stăpânească fiecare din pământul sfânt al Daciei. Atunci când imperiile au dispărut, unitatea dacică s-a refăcut. Este de ajuns să observăm cu câtă greutate s-a refăcut o parte din Statul străbun la 1859, cum s-a obținut independența națională din 1877 și cu câte jertfe s-a refăcut vechiul Stat, România Mare, în 1918.

Repet: Daco-Românii, fiind așezați la răspântia dintre cele trei imperii (austro-ungar, rusesc și turc), toate luptele lor pentru supremație se desfășoară pe pământul Daciei. În tratatul lor de pace luau fiecare câte o provincie din vechiul stat daco-român. După ce Statele celor trei imperii s-au destrămat, a încetat robia, și încet, încet s-a cucerit libertatea de către Daco-Români, de Slovaci, de Sârbi etc.

România Mare din 1918 nu a fost ceva nou. Nu a fost altceva decât restaurarea Statului străbun, idee dominantă timp de 2000 de ani, sub toți cotropitorii, toți imperialiștii exploatare, care trăiau din munca roboșilor, din sângele curat al popoarelor pașnice.

Pentru restaurarea Statului străbun, pentru îndepărtarea jugului migra-torilor au luptat o serie de conducători din dinastia dacică, împreună cu poporul. În rândul acestora se înscriu: Galerius, Morut, Menu, Gelu, Glad, Litu Vodă, Bărbat, Basarab cel Mare, Mircea, Ștefan, Despot, Mihai, Radu, Mihnea, Horea, Tudor din Vladimiri, Avram Iancu, Nicolae Bălcescu și toți eroii ce au căzut pentru scuturarea jugului străin, pentru libertate. Spânzurătorile, trasul pe roată, decapitățile, jupuitul de vii și cele mai abomi-nabile acțiuni de teroare întreprinse de asupritori nu au putut îngropa drep-tatea cauzei, nu au putut împiedica refacerea Statului străbun. Numai după dispariția robiei, după dispariția exploatării, sub orice formă, se poate vorbi de întronarea demnității umane, de adevărată civilizație.

Orice nedreptate, după legile firii, trebuie să dispară și să se îndrepte devenind dreptate - cel mai sfânt dintre idealurile omenirii. ss Pr. Dumitru Bălașa, cercetător istoric».

* * *

Menționez că eu, deși am optzeci de ani, sunt ucenic al lui Nicolae Copoiu, directorul fostului Cerc de cercetări dacice «Deceneu» din București, al cărui membru activ am fost până la desființarea lui.

După un an, manuscrisul meu *Dacii de-a lungul mileniilor - Documentar* mi-a fost returnat de Editura Scrisul Românesc, cu referatul mincinos al lui Constantin Preda. Ca urmare, am trimis... următoarea «apologie».

APOLOGIE LA STUDIUL «DACII DE-A LUNGUL MILENIILOR - DOCUMENTAR» Contra referatului mincinos făcut de Constantin Preda

«8 sept. 1989, Drăgășani

Stimate tov. Hinoveanu,

Pentru stima ce vă păstrez, prin prezenta epistolă, mai întâi confirm returnarea manuscrisului meu intitulat *Dacii de-a lungul mileniilor*, precum și așa-zisul referat (al d-lui Constantin Preda) de la Institutul de Arheologie din București, cu data de 31 iulie a.c. Știu că Dvs l-ați înaintat Institutului de Istorie «N. Iorga» din Bulevardul Aviatorilor nr. 1 și văd că până la urmă a ajuns la Institutul de Arheologie din str. I.C. Frimu nr. 11, tot în București, sectorul fiind același. Numai că C.P. este numismat și după aceea arheolog.

Oricum, țin să vă mulțumesc pentru încercarea Dvs și pentru bunăvoința ce mi-ați arătat, de a da în circuitul gutenbergian lucrarea mea. În al doilea rând, pentru Dvs și pentru respectul ce am față de patrimoniul național, față de trecutul nostru în general, îmi permit să vă arăt că «referatul» negativ al numitului numismat și arheolog (redactor șef adjunct la publicația «Thraco-Dacica», după revoluție înlăturat) conține informații fictive și deci neadevărate.

C.P., numismatul, nici nu a citit lucrarea mea. O dovadă este faptul că el nici nu știe că la fine am și o bibliografie, pe nu o pagină sau două, ci pe nouă, însumând 136 (una sută treizeci șase) de titluri, cu lucrările principale de referință, în care apar cei mai de seamă autori. Dar C.P. nu știe acest lucru când face referatul. El scrie negru pe alb că în lucrarea mea nu am citat «reprezentanți ai arheologiei și istoriei vechi a României» și înșiră 12 nume și prenume...

Să fie chiar așa? Este o întrebare firească.

Ca să evit polemica, mă gândisem chiar să nu pomenesc nici un nume. Să prezint numai scriitorii antici și medievali, fără să intru în conflict cu unii istorici pătimiși. Dar n-am făcut așa. Am citat pe cei mai de seamă scriitori români în problema ce am tratat. Și să precizez:

Pe Radu Vulpe, pentru care am multă stimă, îl găsesc citat de mine la p.

30, pe Alexandru Vulpe, îl găsesc la pp. 58 și 107 (plus la Bibliografie), pe C. Daicoviciu și H. Daicoviciu îi găsesc citați în ms meu la pp. 68, 69, 107, 131, ca și la Bibliografie, la p. 223; Em. Condurachi la p. 21 bis și la Bibliografie, la p. 222; D.H. Pippidi la p. 107 și 78 bis (când face o greșală spunând că Geții au dispărut) și la p. 227; I.I. Russu la p. 105 și la 128; B. Mitrea la p. 43-44 (o știre foarte interesantă în ceea ce privește conviețuirea daco-romană. În fine, D. Berciu, pe care referentul îl trece ultimul (cu toate că trebuia trecut primul) și despre care C.P. spune la fel ca și despre ceilalți că nu l-am citat, în ms meu apare cu trei volume: *Arta traco-getică*, București, 1969, *Zorile istoriei în Carpați și la Dunăre*, Ed. Științifică, București, 1966, și *Buridava dacică*, Ed. Academiei, București, 1981. De asemenea, am citat și al patrulea volum: *Războiul dintre Geți și Persi 514 î.e.n.*, semnat de D. Berciu și Adina Berciu-Drăghiceanu, apărut în Editura Militară, București, 1986. Cum spune C.P. că nu i-am citat? Mă întreb cum de nu s-o fi uitat, nu în text, căci e mai greu, dar cel puțin la finele volumului, la bibliografia de nouă pagini? Și de ce să vă informeze greșit? ...

A doua mare vină și deficiență a studiului meu este aceea că «la note apar citate reviste ne semnificative, ca: Noi Tracii, Flacăra, Cântarea României, Magazin istoric etc.»

- Am citat și reviste, deoarece este știut de toți cercetătorii veritabili că ultimele noutăți apar în reviste mai întâi și după 2-3 ani apar în volume, dacă apar.

Cum să nu citez «Revista Arhivelor» (RA 1987, 3, p. 254), unde Emilia Poștărița ar un studiu destul de interesant: *Permanențe și continuitate în vatra strămoșească*, când eu chiar această temă am urmărit-o? Cum să nu citez revista «Familia» (1988, nov.), unde este publicat studiul *Unitatea și continuitatea - trăsături caracteristice ale istoriei poporului român?* Cum să nu citez revista «Albina», în care Antonie Plămădeală are comunicarea: *Cei mai vechi și cei mai numeroși locuitori ai țării?* Cum să nu citez buletinul european «Noi Tracii», cu circulație mondială, științifică, la care colaborează: Dumitru Berciu, Adina Berciu-Drăghiceanu, Șerban Bobancu, Gh. Bulgăr, Ioan G. Coman, Emil Condurachi, Ion Horațiu Crișan, Silviu Dragomir, Ovidiu Drimbă, Vladimir Georgiev, C.C. Giurescu, Ion Hurdubețiu, Mircea Mușat, Manole Neagoe, Florin Olteanu, Sorin Paliga, P. Pascu, Mircea Petrescu-Dâmbovița, Emil Poenaru, Al. Rosetti, Radu Vulpe ș.a. Cum să nu citez revista «Magazin istoric», în care cercetătorul I. Popescu-Puțuri publică serialul *Pe urmele strămoșilor*, cum să nu citez această revistă, când volumul *Strămoșii poporului român Geto-Dacii și epocilor*, apărut în Editura Politică, București, 1980, este, citez: «culegere de articole apărute între 1967-1980 în revista Magazin istoric»? Cum să nu citez «Forum» (1988, dec., p. 50), în care Corneliu Albu publică memoriul adresat de transilvănenii forspanului din Hunedoara, în care spune: «Nu ne putem mira destul că voi, Ungurii, ne-ați dat atâtea și ne-ați aruncat până și jugul

iobăgiei după gât, când noi suntem și am fost totdeauna mai mulți decât voi, și, ceea ce este și mai mult, suntem și demult în această țară, ca unii ce suntem rămășițele Dacilor vechi». Cred că nu pot fi acuzați hunedoreni de dacism! Mă acuză că nu am citat «Thraco-Dacica» (la care respectivul este redactor șef adjunct, până la revoluție). Dar eu am citat-o. A se vedea pp. 76, 105 și 109...

Iată că referatul C.P. din cele 136 titluri și nu știu câte de reviste nu a văzut esențialul. Dar nu numai atât, spune că anumite lucrări nici nu figurează în bibliografia studiului *Dacii de-a lungul mileniilor*. Aceasta este grav, căci putea să spună că figurează în bibliografie, dar nu a luat decât ceea ce i-a trebuit autorului. Ca să spui că nu figurează D. Berciu, B. Mitrea etc. consider că este o lipsă de corectitudine..., când este vorba de problema continuității noastre pe aceste meleaguri.

Altă gravă eroare pe care mi-o impută referatul, este aceea că vorbesc «despre Daci încă din preistorie și îi prelungesc apoi în istorie sub denumirea de Daco-Români», o noțiune fără conținut și complet greșită din punct de vedere istoric, până dincolo de formarea statelor feudale românești» (p. 1).

Eu vorbesc pentru prima dată de strămoșii Dacilor în preistorie, fiindcă așa iese din cercetarea documentelor antice. În loc să se bucure de aceasta, încearcă să taie rădăcinile copacului daco-românismului.

Cea mai gravă eroare a mea ar consta în faptul că «în întreaga lucrare nu se găsește aproape nimic din istoria și civilizația Geto-Dacilor și ale Daco-Romanilor, respectiv al rolului pe care aceștia l-au jucat în etnogeneza Românilor».

Ce reiese din documentele istorice și din cercetările arheologice? Dacii și Romanii au conviețuit cu multe secole înainte de anul 106. Aceasta o afirmă D. Berciu, B. Mitrea și alții.

Ce concluzie am tras eu? Eu am ajuns la concluzia că etnogeneza daco-română începe cu circa o mie de ani înainte de anul fatal al Statului dac, 106. Numai astfel se explică așa-zisa românizare care în realitate a fost dacizarea Imperiului roman. Dacii ajung mari conducători de oști și împărați. Vor chiar să schimbe numele Imperiului roman în «Imperiul dac». În loc de 106-270 am scris: «cu multe secole înainte de 106». După 106 începe perioada de robie, de «rumânizare (106-270)», apoi perioada barbară (270-1330) și perioada imperialistă (1330-1918), după care ultimul imperiu dispare, se descompune.

Ce este România? În primul rând este țara locuită de Daci (Dacia), dintre care unii au fost rumânizați, robiți de Romani (Românii), iar alții *moșneni*, nesupuși, nerumânizați. Noul Stat l-am numit «daco-român», iar țara am numit-o «Daco-România», adică a Dacilor liberi (moșnenii) și a Rumânilor (clăcași). Ambii termeni au avut sinonimele lor și o funcție socială care a durat până în 1864. Termenul *moșnean* este traco-dacic, iar cel de *rumân* este latin. În Imperiul roman apar multe *Românii* sau *Valahii*. Ele nu sunt altceva

decât țări trace robite de Roma. Numind teritoriul străbun *daco-român*, iar țara *Daco-România*, am întărâtat un viespar, în primul rând pe minorul Constantin Preda.

În rezumat, am dovedit că așa zisa conviețuire daco-romană a început cu multe secole înainte de 106 și că Dacii nu au pierit. Și acum urmează lămurirea lui C.P.: «Locul firesc al istoriei și civilizației Geto-Dacilor este luat în lucrare de citate foarte multe și destul de lungi, din scriitorii antici și bizantini, de regulă din rândul celor mai puțin semnificativi, sau din autori contemporani, al căror nume nu figurează printre istoricii de seamă ai țării noastre». Am încheiat citatul.

După ce am citit răspunsul istoricilor dat prozatorilor de la Budapesta, am vrut să mă lămuresc dacă documentar se greșește. Polemica din «flori deșarte» am socotit-o de mică valoare. Din acest motiv studiul meu are un scop precis: să văd dacă acei care contestă continuitatea Daco-Românilor în vatra carpato-danubiano-pontică este sau nu întemeiată documentar. Mă refer tacit la autorii volumelor *Transilvania*, apărute nu de mult la Budapesta. Observând că aceștia nu fac istorie..., am pornit la cercetarea izvoarelor grecești și latine. Munca mi-a fost ușurată de cele patru volume *Fontes*.

Sunt învinuit că aduc multe citate și lungi, luate «din scriitorii antici și bizantini, de regulă din rândul celor mai puțin semnificativi». Dacă Herodot (c.484-425 a.C.), dacă Socrate (c.470-400 a.C.), dacă Platon (426-347 a.C.) fac parte din rândul «celor mai puțin semnificativi», care apar în *Fontes*, aş vrea să știu care sunt semnificativi după opinia lui C.P.? Dar hai să facem un referat negativ, că nu-l citește și nu-l verifică nimeni. Numai să nu apară o lucrare care documentează continuitatea Daco-Românilor. Dar referatul rămâne și-l mai citește și câte un cunoscător al documentelor clasice. Eu însumi voi depune acest referat al lui C.P. într-o arhivă de Stat, ca să nu se piardă...

Dar ca să nu se spună că ocolesc unele afirmații, mă întreb dacă termenul *daco-român* este în adevăr «o noțiune fără conținut și complet greșită din punct de vedere istoric», așa cum pretinde C.P. S-a întrebat vreodată referentul meu de ce lingviștii întrebuițează frecvent termenul «daco-român» sau «daco-română»? A se vedea în acest sens o lucrare nouă semnată de Vasile Arvinte, *Român, Românesc, România*, studiu filologic, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983, în care citim: «teritoriul daco-român are două arii lingvistice/.../ Muntenia, Oltenia, Banatul, Crișana, Maramureșul și Transilvania propriu-zisă, iar cea de-a doua, cea mai mare parte a Moldovei, precum și multe puncte din Muntenia și din Dobrogea» (p. 59); «puncte daco-românești» (p. 61); «graiuri daco-românești» (p. 64). Nu e nevoie să mai înmulțesc exemplele pe care le am în fișier, cu alți lingviști și istorici, care utilizează termenul științific «Daco-România» sau «daco-român».

În ceea ce privește etnogeneza, eu am tratat această temă clar într-unul din capitole, așa cum a reieșit din documentele citate. Relațiile daco-romane

sunt anterioare, cu secole, anului 106 d.C. D. Berciu, B. Mitrea și alții o documentează clar, ca și unele descoperiri arheologice. Dacii și poporul roman de jos vorbeau aceeași limbă populară (lingua rustica) traco-dacică, cu circulație în întregul Imperiu roman, ca și dialectul comun grecesc. Sorginea limbii latine are atâtea afinități cu limba traco-dacă. Ba mai mult, în limba daco-română apar multe cuvinte zise latine, dar care nu se găsesc decât în spațiul carpato-danubiano-pontic.

Sunt învinuit de referent că susțin că strămoșii Geto-Dacilor sunt «cei mai de seamă locuitori ai lumii antice și Dacia centrul lumii antice». Dar meritul acesta nu-mi aparține. Eu nu am făcut altceva decât să subscriu la concluziile sumerologului Kifișim, care a alcătuit o hartă în care teritoriul dac este deținătorul celei mai vechi culturi. Dar nu numai el spune aceasta, ci și Marija Gimbutas, profesor la Universitatea de la Los Angeles. Aceasta este mai categorică. Ea precizează, pe analize cu carbon 14, că «România este vatra a ceea ce am numit Vechea Europă, o entitate culturală cuprinsă între 6500-3500 a.C., axată pe o societate matriarhală teocratică, pașnică și creatoare de artă, care a precedat societățile indoeuropene patriarhale/.../ A devenit de asemenea evident că această străveche civilizație europeană precede cu câteva milenii pe cea sumeriană» (M. Gimbutas, *Civilizație și cultură*, traducere de Sorin Paliga, prefață și note de Radu Florescu, Editura Meridiane, București, 1989, p. 49).

- Este o gravă eroare faptul că eu scriu că strămoșii Daco-Românilor apar încă în preistorie? Dar Marija Gimbutas ne precizează perioada matriarhală, pe care eu am găsit-o consemnată prin *Regina Hestia*, devenită «zeiță a focului la Geți» (*Fontes* I, 33, 57, 189). E adevărat că în *Istoria Românilor* nu s-a scris acest lucru până acum, dar nu știu de ce să fie socotită această contribuție a mea ca eroare și încă gravă? Este necesar să nu valorificăm sursele reale antice? Dacă am scris că Zamolxis a fost rege și medic, pentru că așa au scris marii istorici ai antichității, și dacă eu sau altul o spune pentru prima dată, și se face lumină în trecutul regatului geto-dacic până la Zamolxis și chiar până la Hestia, de ce să se supere un bun român? Chiar dacă lucrarea mea nu va vedea lumina tiparului, documentul citat de mine rămâne și se vor găsi cercetători care să pășească pe aceste urme și să precizeze milenara regalitate dacică.

Din toate documentele cercetate în grecește și în latinește (utilizând *Fontes*) nu am aflat ca Geto-Dacii să fi venit din altă parte a globului. De aceea am și scris la concluzia lui Kifișim și a Marijei Gimbutas, că strămoșii Geto-Dacilor au fost populația centrală din Europa Veche. Da! Despre strămoșii Dacilor se poate vorbi în preistorie, pornind de la vechile toponime... Nu eu am spus-o, ci cercetătorii mai sus amintiți... Cu oameni care nu cunosc basoreliefurile de pe Columnă, Portalul lui Galerius din Tesalonic, Portalul lui Constantin cel Mare, și nici interpretarea lor, și care se întrebă de unde am luat niște știri privitoare la tezaurul dacic, ce poți dis-

cuta?

Culmea necunoașterii documentelor vechi și a negațiilor necontrolate atinge apogeul când mă învinuiește că susțin pe nedrept că «medici daci, urmași ai lui Zamolxis, erau superiori celor eleni» (ms meu, pp. 16-18). Această învinuire mă face să constat că referentul nu cunoaște documentația antică. (A se vedea în acest sens lucrarea mea *Breviarium de Historia medicinae*).

Acum înțeleg de ce referentul mă învinuiește de prea multe și lungi citate din grecește și latinește. De fapt nu eu am spus că medicii urmași ai lui Zamolxis erau superiori medicilor eleni, ci Platon, Socrate și un medic ucenic al școlii zamolxiene. Dacă aceste somități ale culturii elene afirmă superioritatea medicilor dunăreni, de ce noi să ne îndoim de acest adevăr?

Tot referentul spune că Romanii nu s-au retras din Dacia romană «în urma unor lupte, cum afirmă autorul», adică eu, ci s-au retras fără lupte, «de bună voie». Pentru cine vrea să adâncească istoria recomandăm textele din Sextus Aurelius Victor, Paul Crosiud, Iordanes și alții, care vorbesc de luptele și retragerea legionarilor romani sub Gallienus (253-268), de luptele sub Claudius și, în fine, de Aurelian. Referentul crede că Goții nu au utilizat în armatele lor pe Geto-Daci și de aici, necunoscând relația dintre învins și învingător, ajunge la concluzia greșită că Romanii s-au retras de bună voie.

Port o mare vină, după cum spune și referentul, că prezint multe texte documentare și nu fac istorie fără documente (!). Dacă este vorba să discutăm probleme de istorie fără texte, fără documente, ce istorie mai este și asta? Ce rost mai are discuția? Ex nihilo nihil! Referatul lui C.P. rămâne un act de arhivă pe care cercetătorii cunoscători ai documentelor antice și cu spirit critic veritabil îl vor aprecia sau categorisi ceea ce este: o piedică în calea tipăririi unui studiu bazat numai pe documente din care reiese că Dacii nu au pierit și că ei sunt Daco-Românii de azi. Este de fapt concluzia cronicarului Kekaumenos (între 1075-1078) că «Valahii sunt așa numiții Daci».

Mă opresc aici și sunt mirat că o lucrare bazată numai pe documente în problema continuității nu este valorificată. Dar documentele ajunse până la noi și editate nu vor putea fi distruse...

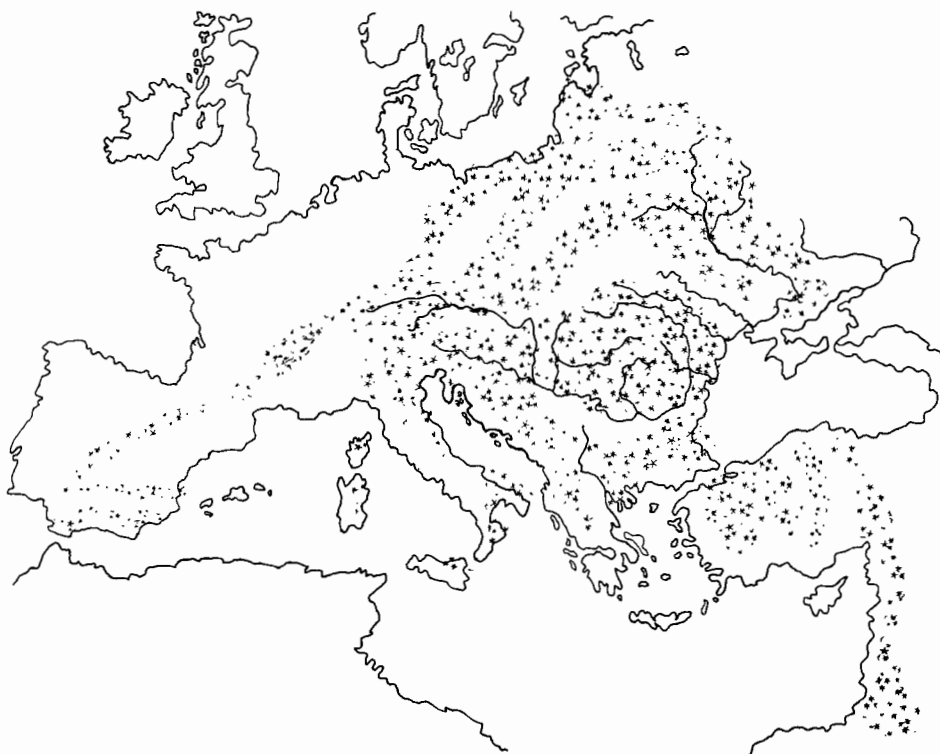
Referatul negativ, luat în discuție și plin de neadevăruri, nu mă împiedică să vă păstrez aceeași veche și sinceră stimă.

Pr. D. Bălașa, cercetător istoric, membru în Asociația Slaviștilor din România»

După revoluția din 1989, Pcr a căzut și Constantin Preda a fost înlăturat de la «Thraco-Dacica»... Personal am amplificat manuscrisul *Dacii de-a lungul mileniilor - Documentar* și sper că în climatul de libertate ce pare că se deschide și în România voi putea tipări cel mai documentat răspuns dat adversarilor continuității neîntrerupte a Dacilor în Daco-România.

1 mai 1991.

SPAȚIUL TRACIC

«Tracii sunt neamul cel mai numeros și mai răspândit din lume, după cel al Indienilor» (Herodot)

CUPRINSUL

M. Lobză, <i>Unitatea istorică a Românilor: Moldova și Oltenia</i>	1
Prof. dr. doc. Gheorghe Ivănescu, <i>Condițiile sociale care au dus la formarea limbii române și a poporului român</i>	4
Dumitru Bălașa, <i>Dacii sub cenzură</i>	14